

Pressdebatt i Sverige

Då de svenska tidningarna, eller riktigare de tidningar som går framåt, varje halvår i annonser uppger sina upplagesiffror uppstår ofta en debatt rörande pressens ställning. Så skedde även i år. I en rad socialdemokratiska organ påpekades att de borgerliga och särskilt de liberalt inriktade tidningarna har en större spridning bland tidningsläsarna än vederbörande partier har inom valmanskåren. Detta är galet, förklarar man och diskuterar skilda möjligheter att ändra läget. Man har till och med hävdad, med uttryck som inte kunde vara dunklare, att pressfriheten, varmed väl då menas rätten att utge tidningar, skulle hota tryckfriheten, varmed sannolikt menas en rätt att få sina åsikter spridda i tryck. På detta sätt har några skribenter kunnat antyda krav på begränsning av pressfriheten i tryckfrihetens namn.

Vad är det då man vill? Det är främst två möjligheter som dryftats. Staten och eventuellt kommunerna skulle utge tidningar, det är den ena utvägen. Om därmed endast menas att staten och vissa kommuner vid vissa tillfällen — t. ex. vid folkomröstningar — skulle distribuera publikationer med redogörelser för stridande uppfattningar, finnes ingen anledning till principiell kritik. Men meningen måste, eftersom det talas om att få fram en "rättvis" fördelning av opinionsbildningen, vara en annan. Stat och kommuner är i stor utsträckning behärskade av de partier, för närvarande regeringspartierna, som är underrepresenterade i pressen. Tanken är tydligen att dessa partier skulle genom de formellt samhällliga pressorganen få en propagandamöjlighet som nu saknas. Vi skulle få statstidningar, som förkunnade statens, alltså de härskandes, åsikter. Det är det ryska systemet, ehuru man inte uttryckligen erkänner detta. Så länge vi har demokrati är den tanken orimlig. Den har, utom i diktaturena, såvitt bekant förverkligats blott i en enda stat, Chile, där en föga läst statstidning söker utbreda åsikter som står i överensstämmelse med den för tillfället sittande regeringens ståndpunkt — det är väl ändå inte en sådan anordning, en expansion av Post- och Inrikes Tidningar, som man siktar till.

Den andra linjen går ut på att tidningar skulle ägas av vissa organisationer eller läsargrupper. Den möjligheten finns redan, självfallet, och utåttryckas energiskt främst av den socialdemokratiska fackföreningsrörelsen. Men om man på denna väg skall åstadkomma den önskade proportionaliteten, måste det ske genom förbud för andra tidningar eller legal begränsning av deras upplagor. Här skyntar tanken att socialdemokratin skulle använda sin maktställning inte bara för att genom avgifter från fackföreningsfolket starta och upprätthålla tidningar, utan

också för att hindra privatägda tidningar. Under senare tid har i Sverige, det kan med säkerhet påstås, de största summorna för subsidiering av tidningar kommit från arbetarna i fackföreningarna; de får, i stort sett, betala för att hjälpa vissa tidningar, samtidigt som de i huvudsak köper andra; skall de nu inte ens få köpa andra tidningar?

De förslag som här berörts har framkommit i åtskilliga tidningar, men de har inte upptagits av partikongressen eller andra ledande instanser. Lika fullt är de oroande. De socialdemokratiska ledarna brukar förklara att pressfriheten skulle bevaras även vid en socialisering av produktionsmedlen. Kan någon tro på effektiviteten av dessa försäkringar — ärligheten betvivlas ej — då redan nu partiets tidningar diskuterar möjligheten av statsingripanden för att komma åt konkurrenterna? Och man ser hur lätt det är att finna en "ideologisk" motivering: i "tryckfrihetens" namn skall "pressfriheten" beskäras.

Frans Severin, själv socialdemokrat, förut chef för Aftontidningen, nu för Pressens Tidning, har i en ledande artikel i den sistnämnda tidningen sagt det väsentliga. "Med en fri press kan inte förnuftsmissigt menas annat än att varje människa utan hinder av staten äger rätt att utge tidningar."

Någon rätt för var och en att få sin åsikt tryckt och distribuerad finns inte, och kan aldrig finnas under något system — ehuru visserligen en åsikt måste vara bra underlig för att inte få hemortsrätt i någon tidning. "Till den fria pressens begrepp hör förutom utgivningsfriheten också läsfriheten, dvs. varje människas rätt att köpa och läsa vilken tidning hon vill." Detta är kärnpunkten i hela saken. Pressens fördelning bland läsarna blir demokratisk, ty var och en får köpa och läsa vad han vill. Att inskränka pressfriheten, det är inte bara att tysta några misslagliga tidningsmän, det är att begränsa alla medborgares frihet att välja läsning. Beskrä man pressfriheten, blir nästa steg att bestämma vilka böcker som skall läsas, vilka möten som skall besökas, vilka åsikter man får ha — det är det ryska systemet.

Som vanligt söker också en del socialdemokratiska tidningsmän — visst inte alla — begränsa konkurrensen också genom att misskreditera konkurrenterna. Dagens Nyheter påstås exempelvis vara dirigerad av huvudägarna, familjen Bonnier, och dess åsikter säges vara uttryck för denna familjs profitintressen. Tyvärr, måste man säga, är de som påstår detta nog inte så tanklösa eller okunniga att de verkligen tror så. De ljuger för att förmå några läsare att byta tidning, för att klara sig i polemiska situationer, då invektiv och skrik framstår som den enda förskansningen. I regel är ett tyst förakt vårt enda svar; för en gångs skull må förakt i öppet uttalas.